

HET WOORD VAN DE WEEK

Orgaan van DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

20e jaargang nr. 26

26 juni 1967

administratie
postbus 114, Utrecht
tel. 030-24641
postgiro 58

abonnementsprijs f 6,— per jaar
buitenland f 7,50 per jaar
voor België f 6,50
losse nummers f 0,50
verschijnt wekelijks

Wat betekent voor mij het humanisme?

Van mijn geboorte af ben ik humanist. Ik heb er nooit om hoeven te strijden. Mijn omgeving was het en ik was het ook. Gewoon een gewoontehumanist. Uit de geestelijke bagage van de humanist vind ik de tolerantie het sympathiekste stuk. De redelijkheid vind ik ook wel aardig, maar je ziet er zo weinig van in de praktijk. Vandaar dat die tolerantie zo belangrijk is.

Het humanisme betekent erg veel voor me, in de zin dat ik het erg zou missen, als het er niet was.

Humanisten vind ik over het algemeen aardige mensen om mee om te gaan, maar ik specialiseer er niet in. Ze brengen me niet erg op nieuwe ideeën, maar het is een vertrouwd idee dat ze er zijn.

Het georganiseerde Nederlandse humanisme vind ik dierbaar. Het werkt een beetje op mijn lachspieren, maar dat doen wel meer Nederlandse instellingen en het zal dus wel aan die lachspieren liggen.

Waarom ik dan toch lid van het Verbond geworden ben? Er was een aardige kennis, die vroeg of ik aan een bepaalde werkgroep wou mee doen. Ik vond het onderwerp wel aardig (Ik merk dat ik niet eens meer weet, waar het over ging), de mensen ook en zei dus: ja.

Ik moest dan ook lid worden van het Verbond, iets waar ik anders niet op gekomen zou zijn, maar nu het toch gevraagd werd, had ik er geen

moeite mee, gezien mijn reeds aanwezige humanistische instelling.

Omdat ik een overtuigd humanist ben, ben ik lid van het Verbond. Een grote rol speelt het niet in mijn leven, maar ik ben niet het soort man, voor wie genootschappen of verbonden erg centraal in het levenspatroon staan.

De Stichting Socrates vind ik een belangrijk onderdeel van het humanistisch verbond. Die houdt zich bezig met de intellectuele doordinking van het humanisme en dat is hard nodig, want daar zijn we, enkele goede topprestaties daargelaten, nog niet erg ver mee.

Het humanisme zou in sommige opzichten een interessante voorhoedepositie kunnen innemen in de maatschappelijke ontwikkeling. Mijn hoop is daarvoor gevestigd op Socrates, Rekenschap, en de humanistische studentenorganisaties om als wegbereider te fungeren.

personalia

P. Thoenes. Geboren te Rotterdam in 1921. Getrouwd, drie kinderen. Socioloog. Vooral geïnteresseerd in politiek (socialist) en cultuurgeschiedenis. Gaat nogal zijn eigen gang. Hij is een grasduiner en denkt bovendien, dat dat een deugd is. Sinds een jaar of vijf lid van het humanistisch verbond, lid van Socrates en redacteur van Rekenschap.

We moeten het samen doen

Wie in ons goede land anno 1967 georganiseerd humanist is, weet zich lid te zijn van een vrij invloedrijke groep. In aanmerking genomen, dat het Humanistisch Verbond nog slechts 21 jaar bestaat, is de invloed van het georganiseerde humanisme in Nederland eigenlijk verrassend groot. Het heeft, daarbij beschouwd als een soort spreekbuis van de buitenkerkelijkheid, bij het interconfessioneel gesprek in ons nog altijd verzuilde land dikwijls een plaats gekregen naast de kerken en door de kerken wordt bij dit gesprek ook nog in de geest van welwillendheid en respect naar humanisten geluisterd. Trouwens, het is niet gebleven bij een erkenning als gesprekspartner.

Het Humanistisch Verbond is ook niet zelden daar toegelaten, waar eerder alleen de kerken toegang hadden. Het leger bijvoorbeeld telt nu, naast aalmoezeniers en veldpredikers, ook geestelijke verzorgers vanwege het verbond. Als ander voorbeeld kan gelden de aanvaarding van humanistische geestelijke raadslieden in de gevangenissen.

Toch heeft de georganiseerde Nederlandse humanist allerminst reden tot voldoening over de plaats, die zijn verbond binnen de Nederlandse samenleving heeft verworven. Al is de waardering voor het H.V. binnen kerkelijk Nederland snel gegroeid, daarbuiten d.w.z. in onkerkelijk Nederland, is het georganiseerde humanisme nog steeds slechts zeer zwakjes aangeslagen.

Volgens haar eigen opgave is bijna 20% van de Nederlandse bevolking buitenkerkelijk, hetgeen hierop neerkomt, dat tegen 2½ miljoen jongere en oudere Nederlanders losstaan van enige kerk. Het Humanistisch Verbond, door velen min of meer stilzwijgend als spreekbuis der buitenkerkelijkheid aanvaard, heeft echter nog steeds maar 15 duizend leden. Het is een wat bevreemdende, maar voor de georganiseerde humanist vooral langzamerhand enigszins onrustbarende situatie. Dat is daarom het geval, omdat het H.V. in eerste instantie beslist niet is bedoeld als een organisatie in dienst van de publieke liefdadigheid of als een soort niet-christelijke jezuïetenorde. Het verbond is gesticht om allen te omvatten, wier levensgevoel of -kijk een humanistische is. Natuurlijk, het zou te optimistisch zijn, te denken, dat dit oogmerk ooit zou kunnen worden verwezenlijkt. Niet iedereen laat zich nu eenmaal organiseren. Dat neemt niet weg dat in de ogen van de georganiseerde humanist veel te weinigen der in wezen humanistisch voelenden en denkenden in die 21 jaar zich aan het verbond gewonnen hebben gegeven. Er zijn in Nederland stellig honderdduizenden, wier levensovertuiging geen enkel beletsel vormt om lid te zijn van het H.V., maar die niettemin geen lid werden. Voor de georganiseerde humanist is het — opnieuw — een langzamerhand wat onrustbarende situatie.

Het Humanistisch Verbond kan zijn leden onmogelijk datgene bieden, wat de kerken, althans aan een deel onzer tijdgenoten, kunnen bieden.

Wie als lid van het H.V. de bijeenkomsten van zijn plaatselijke gemeenschap bezoekt, zal wel nooit gesticht of in het besef van hervonden geborgenheid naar huis zijn teruggekeerd. De

voordracht was interessant en oninteressant, wat erg diepgaand of nogal oppervlakkig, de discussie nadien kwam goed of helemaal niet op gang. Intussen was het gebodene nooit meer dan wat de plaatselijke nutsafdeling of het instituut voor arbeidersontwikkeling kunnen bieden. Wie steun in het leven nodig heeft en niet in godsdienstige zin kan geloven, vindt die steun vermoedelijk niet tijdens of door H.V.-bijeenkomsten. Bovendien, wanneer de georganiseerde humanist om zeer persoonlijke redenen anderen heel hard nodig heeft, dan is het lang niet zeker, dat hij zich allereerst tot 't medelid zal wenden. De kerkelijke vriend of zondermeer buitenkerkelijke collega zal wellicht de eerstaangewezen vraagbaak of steunfiguur zijn. Nee, het humanistisch organisatieleven biedt weinig direct soelaas voor de geprangde zielen. En toch zou degene, die zich zo negatief uitlaat over wat het H.V. de humanistisch denkende te bieden heeft, lichtelijk verontrust kunnen zijn over de geringe werfkracht van dit H.V.

De ongerustheid is minder dwaas dan zij op het eerste oog moet lijken, wanneer ook in het licht wordt gesteld, wat het Humanistisch Verbond aan duidelijk positiefs heeft te bieden. Dat positieve is niet weinig en het gaat verre het directe individuele belang of heil te boven.

Onze tijd is — het moet dan toch maar eens gezegd — de tijd van nooit eerder gekende mogelijkheden. De voortgang van wetenschap en techniek hebben het mogelijk gemaakt, dat een gehele mensheid zichzelf uitroeit of, dat, hetzij dictators, hetzij kleine dictatoriale groepen, vele miljoenen dwingen naar hun opvattingen te leven. Diezelfde wetenschap en techniek verschaffen mits door ons allen wijs beheerd, evenwel ook geheel andere mogelijkheden, n.l. welvaart, vrijheid en gerechtigheid voor alle mensen.

Wij staan voor een toekomst, die tegelijkertijd bijna onvoorstelbare afschuwelijkheden en nauwelijks gedroomde menselijkheid als mogelijkheid inhoudt. Wat onze gemeenschappelijke en individuele toekomst zal brengen wordt niet door schikgodinnen of blinde kracht bepaald, maar door ons aller doen en laten. Daarom is het goed, dat onze dagelijkse toewijding groot is en blijft bij het verrichten van onze in het totale wereldgebeuren zo onbelangrijke individuele taken. Die toewijding heeft overigens uiteindelijk een groter betekenis voor de loop der belangrijke gebeurtenissen dan wij dikwijls geneigd zijn te denken. Toch zullen wij juist nú falen, wanneer wij de wereld trachten te verbeteren door bij ons zelf te beginnen en daarbij te blijven. De verbetering van de wereld heeft slechts een reële kans, wanneer wij haar ook nastreven in georganiseerd verband. Wat de humanistisch voelenden en denkenden betreft, dat georganiseerde verband is in Nederland anno 1967 hun slechts gegeven in het Humanistisch Verbond. Waarom zouden i.p.v. enkele duizenden, honderdduizenden buitenkerkelijken met een humanistische levensovertuiging contributie moeten betalen en moeten meedoen aan dat Humanistisch Verbond? Zij zouden dat moeten doen, niet om zodoende gedeeltelijke aflat te verkrijgen. Zij zouden het moeten doen om daardoor mogelijk te maken, dat het verbond de ruimte krijgt voor al die opgaven, die zo

heel hard nodig zijn: diepere en meer voortdurende bezinning op de betekenis van het leven voor ook de niet-godsdienstige mens; geestelijke hulpverlening aan allerlei mensen in kleinere en grotere nood; strijd tegen onrecht; tenslotte, maar niet in het minst, doordenking van de voorwaarden voor de menswaardige samenleving van morgen. Dit alles bijeen kunnen de politieke partijen niet en zij willen het ook niet. Dit kan inderdaad, naast de kerken, alleen het verbond. Het kan het alleen op de nodige, grote schaal, wanneer er veel meer toetreden dan er tot nog toe togetreden zijn.

Kort kommentaar UITZENDING VAN VRIJDAG 23 JUNI.

„De Chinese bom”

U heeft het in de krant kunnen lezen, ook China heeft nu een waterstofbom. Niet zo maar een gewone kernbom, waarmee steden als Nagasaki en Hiroshima in 1945 van de aardbodem werden geveegd, nee een onvervalste grote bom zoals tot nu toe alleen Amerika en Rusland hadden. En daarmee is het dan ook een grote mogendheid geworden, die pressie kan uitoefenen en kan dreigen. Weliswaar heeft de Chinese regering onmiddellijk verzekerd dat ze de bom niet zullen gebruiken en hebben de Amerikanen er nog bij gezegd, dat die Chinezen wel bewezen hebben over de kennis te beschikken om zo'n ingewikkeld apparaat samen te stellen, maar geen vliegtuigen bezitten om dat onheilsding ook over een grote afstand te vervoeren. Nu vraagt een leek zich wel af, wat zulke verhalen waard zijn. Als die Chinezen over de kennis beschikken om die helse machine te vervaardigen zullen ze ook wel in staat zijn daarvoor de transportmiddelen te construeren, want dat is geen geheime zaak.

Overigens waren ze in China zelf blijkbaar nogal ingenomen met dit resultaat. In hetzelfde bericht stond namelijk te lezen dat de geslaagde ontploffing in Peking bij de bevolking groot enthousiasme had verwekt, dat men in menigte de straat was opgegaan en het feit feestelijk gevierd had met het afsteken van vuurwerk. Nog afgezien van de vraag of die menigte zo groot is geweest, want met de berichtgeving over wat in China gebeurt is het maar pover gesteld, het is toch maar een griezelige gedachte dat regeringen er in slagen mensen met zo iets tot feestvreugde op te wekken. Terwijl in

VAKANTIE

Voor 1967 organiseert een buitenwerkcommissie de volgende jongerenkampen.

1. Voor de 10 t/m 12 jarigen een week naar een tentenkamp in Vierhouten van 1 t/m 8 juli. Prijs f 60,—.
2. Voor 16 t/m 18 jarigen. 2 trektochten:
 - a. Frankrijk. 4 t/m 19 juli.
 - b. Engeland. 1 t/m 16 augustus.Prijs voor deze kampen f 215,— per persoon incl. reiskosten vanaf resp. Rotterdam en Hoek v. Holland.

Voor volledige inlichtingen kunt u zich wenden tot Humanistisch Verbond, Postbus 114, Utrecht.

Door hun toetreding winnen zij hoogstwaarschijnlijk voor zichzelf niets: geen broodrooster of ijskast, geen nieuwe levenshouding, geen troost in hun verdriet. Wel echter zouden anderen iets door hun toetreding kunnen winnen, n.l. een wereld, waarin het goed is te leven. De zekere ongerustheid over de geringe groei van het Humanistisch Verbond, welke langzamerhand bij de georganiseerde humanist ontstaat, komt niet zo zeer voort uit een soort „clubliefde”, die de club als club sterk wil zien, maar uit een beetje bezorgdheid om het ongedaan blijven van zo nodig werk. G. A. Kooy

de Westerse wereld de gedachte aan een atoomoorlog als een schaduw over al ons denken heen hangt, regelmatig jongeren en ook wel ouderen tegen die bedreiging demonstreren, vieren andere jongeren in China feest en zijn uitgelaten blij en trots op wat hun land bereikt heeft.

Misschien moet op dit laatste de nadruk vallen, namelijk het feit dat een land dat tot voor kort geen rol op het wereldtoneel speelde nu in staat blijkt om ook in wetenschappelijk opzicht, zij het dan in vernietigende zin zijn partij mee te blazen. Het is blijkbaar een soort statussymbool, je telt pas mee als je over eigen kernbommen beschikt, zoals ook Frankrijk laat zien. En terwijl Rusland en Amerika samen met andere landen al jaren bezig zijn om het gevaar van verdere verspreiding van dit onheil in te dammen, al zijn de resultaten van dat pogen nog niet erg zichtbaar, beijveren anderen zich om ook de rang van atoombom-bezitter te bereiken.

Wat China betreft wrekt hier zich waarschijnlijk ook het feit, dat het zo geïsoleerd is. Er is geen gesprek mogelijk, omdat het geen plaats heeft in de Verenigde Naties, waar het stelselmatig buiten is gehouden.

Er zijn natuurlijk nog wel andere mogelijkheden voor contact, maar de hele atmosfeer is zo vergiftigd, dat men geen kans ziet om tot elkaar te komen.

Het klinkt misschien wat wereldvreemd om over overleg en gesprek te praten, terwijl op dit ogenblik in de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties de beschuldigingen en dreigementen over en weer gaan. Men moet wel een enorme optimist zijn om te verwachten dat uit dit agressieve gedoe iets goeds te voorschijn kan komen waardoor vraagstukken opgelost kunnen worden.

En toch is er geen andere weg, als we tenminste tot een leefbare wereld willen komen. Dat wil iedereen, maar we weten blijkbaar nog niet hoe en op welke manier. Nog steeds is het meer een kwestie van knopen doorhakken dan van ze heel zorgvuldig proberen te ontwarren.

Ik weet net zo min als u wat we nu met die Chinese waterstofbom aan moeten. En met al die andere machtsmiddelen die gebruikt worden om nationale belangen door te drukken. Het enige wat we kunnen doen is met alle kracht en alle daartoe geëigende paatsen blijven aandringen op overleg en onderhandelen. Want of we die Chinezen of Arabieren of onze burens aardige mensen vinden of niet, we zullen toch samen moeten leven en dat kan alleen als we naar elkaar leren luisteren en gezamenlijk proberen een klimaat te scheppen, waarin de menselijke waardigheid niet ten onder gaat.

Th. W. Polet

Gezond

Kranten bevatten niet alleen en uitsluitend droevige en ontmoedigende berichten. Het komt een enkele maal voor dat zij mededelingen doen die het hart verkwikken en de geest verheffen. Deze mededelingen komen dan weliswaar niet op de voorpagina, want zó belangrijk vinden de opstellers hun eigen nieuws nu ook weer niet. Zij worden opgeborgen in hoekjes die toevallig nog over waren en waar dan wat stukjes in gezet worden, die de dagbladvervaardigers zelf niet van betekenis vinden.

(Terzijde moge ik u hier vertellen hoe een journalist, die onder meer belast was met het schiften van berichten over ongevallen, een jaar of twintig geleden te werk ging. Hij had daarvoor een tarief opgesteld. Hij nam berichten op van ongevallen, waarbij meer dan één Nederlander betrokken was. Verder gebruikte hij een oplopende schaal naar gelang de landen min of meer van Nederland verwijderd waren, waarbij hij dan oog nog gevoelens van sympathie een rol liet spelen. Zo was Engeland altijd iets eerder aan de beurt dan Frankrijk. En Duitsland — het was nog maar kort na de oorlog — lag ergens in de buurt van de Zuidamerikaanse landen en de Sowjet-Unie. Helemaal achteraan kwam China, dat slechts bij overstromingen en soortgelijke omvangrijke rampen een plaats kreeg. Het was een wat cynisch, maar wel praktisch systeem).

Om nu haastig terug te keren tot de betere berichten doe ik u weten, dat ik in een dagblad het volgende vermeld vond:

„Slapen alleen is niet voldoende om uitgerust te raken, je moet dromen ook, zeggen de psychiaters. Wie niet droomt wordt ziek. Slaaptabletten laten je wel slapen, maar ze leggen de droomfabriek stil”.

Indien dit waar is — en ik hoop dat het waar is — ziet het er goed voor mij uit. Ik ben namelijk een voortreffelijk dromer, zowel 's nachts als overdag. Natuurlijk moeten wij geen foutieve conclusies trekken. Er staat: „Wie niet droomt wordt ziek”. Er staat niet: „Wie droomt wordt niet ziek”. Zo mag men ook niet zeggen: „Dromen zijn bedrog en dromen zijn gezond, dus bedrog is gezond”. Evenmin mag men zeggen: „Wie ziek is droomt niet”. Volgens mijn ervaring is het tegendeel het geval. Zoals koorts, naar ik vernomen heb, een afweermiddel tegen ziekten is, schijnen ook dromen een genezende uitwerking te hebben. Ik heb persoonlijk enkele alleraardigste herinneringen aan twee aanvallen van angina die mij ver boven stofelijke en aardse zorgen hebben verheven. Geluidloos zwevende boven een ongestructureerde wereld, zoals die in Genesis Eén wordt beschreven, was een lichte vingerbeweging voldoende om mijn koers te wijzigen en gewenste sensaties op te roepen. Dat ik met hoge koorts en schone dromen mijn gezondheid herwon en daarmee de schone dromen kwijtraakte is een feit, dat

tot nadere bezinning dwingt. Ik verkreeg wat ik wenste en raakte mijn overbodig geworden strijdmiddelen kwijt. Dit lijkt mij iets om te overwegen voor politici die naar partij-vernieuwing streven.

Tot het wezen van de droom behoort, dat je van te voren niet kan zeggen: „Ik ga vannacht over dit onderwerp dromen”. Vreugden of zorgen, die ons sterk bezighouden hebben op de droom geen invloed. De afgelopen nacht heeft mij daarvan een treffend voorbeeld gegeven. Toen ik mijn detectiefje weggelegd had, het licht had uitgedraaid en mij op de rechterzijde wendelde, gingen enkele gedachten door mijn hoofd. Vijf personen kwamen er voor in aanmerking de moord op de landelman te hebben gepleegd. De volgende dag (dus heden) zouden er opklaringen zijn met uit de zee aandrijvende wolkenvelden en de temperatuur iets hoger. En ik moest een stukje maken voor het woord van de week. Over een maand zou ik met vakantie zijn.

Toen ik vanmorgen wakker werd had ik het bovenlaken om mijn nek, een teken, dat ik weer eens geneeskrachtig had gedroomd. Maar noch de moord, noch het weer, noch het w.v.d.w., noch de vakantie kwamen in mijn droom voor. Wel echter een snee wittebrood, die geen boterham was maar Iran. In de zuidoost hoek zat een gezellige harige hond. Het opmerkelijke nu was, dat Iran een leger van 403 man op de been kon brengen, terwijl de omliggende landen het niet verder dan twee en drie soldaten brachten. Over die 400 man extra, waarover Iran beschikte, over die geweldige overmacht, die het niet gebruikte, kortom over Iran als vredelievende en goedmoedige lobbist moest ik een artikel schrijven. Men had mij verzocht om, als het mogelijk was, aan het einde van het artikel een paar vriendelijke woorden te wijden aan die leuke hond, die zich rechts onderaan op de boterham bevond.

Dat was niet ze gemakkelijk, temeer omdat de boterham niet gesmeerd was. Wat kan men tenslotte vertellen over een hond die op een hoekje van een ongesmeerde boterham zit, in de buurt van de Indus. Hij paste bovendien in het geheel niet in het verhaal. Maar omdat het om diplomatieke redenen toch gewenst scheen de hond niet te veronachtzamen heb ik mijn artikel tenslotte maar besloten met de woorden: „Dag hond!”

Toen ik, langzaam ontwakende, mijn nek van het laken ontleed heb ik nog even over die hond gedacht. Een vriendelijk woord kon geen kwaad, dacht ik, zeker niet als er toch 403 soldaten zijn.

Enfin, geheel verkwikt door de droom ben ik opgestaan om het stukje voor het w.v.d.w. te maken. Heel gezond.

H.H.

uitzendingen van het humanistisch verbond

Vrijdag 30 juni 22.25 uur:
Kort kommentaar (Hilv. I)

Maandag 3 juli 19.40 uur:
S. BOUMA: „Een oud maar urgent thema”. (Hilv. II)

Vrijdag 7 juli 22.25 uur:
Kort kommentaar (Hilv. I)

Televisieuitzending op maandag 17 juli van 22.30-22.45 uur:
„Het humanisme in de Verenigde Staten”.
Een gesprek tussen Tolbert H. McCarroll en Mr. M. G. Rood.